

2. Волянська Ю. Ю. Типологія повтору в поетичному мовленні кінця XX – початку XXI століття: дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Юлія Юрївна Волянська; Донецький нац. ун-т. – Донецьк, 2013. 212 с.
3. Завальнюк І. Я. Синтаксичні одиниці в мові української преси початку XXI століття: функціональний і прагмалінгвістичний аспекти: монографія / Інна Яківна Завальнюк. – Вінниця: Нова книга, 2009. – 400 с.
4. Кобзев М. В. Лексичний повтор в англійській і українській мовах: автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.17 / Микола Вікторович Кобзев; Донецький нац. ун-т. – Донецьк, 2014. 20 с.
5. Николаенко О. А. Стилистичне навантаження синонімів та антонімів в ораторському дискурсі давнього риму // *Studia Linguistica*. – 2011. – Вип. 5. // Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.philology.kiev.ua/php/4/7/Studia_Linguistica_5_2/164_168.pdf
6. Словник тропів і стилістичних фігур / за ред. В. Ф. Святовець. Київ : ВЦ «Академія», 2011. 176 с.
7. Федоряченко О. Типи і функції повтору в поетичному мовленні Миколи Вінграновського // *Донецький Вісник Наукового Товариства ім. Шевченка*. // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://litmisto.org.ua/?p=19967>

ГАЗЕТИ

1. «Вінницька газета» за 2017 – 2018 рр.
2. «Голос України» за 2017 р.
3. «Дзеркало тижня» за 2016 р.
4. «Культура і життя» за 2017 р.
5. «Літературна Україна» за 2017 р.
6. «Освіта України» за 2017 р.
7. «Україна молода» за 2016 р.

REFERENCES

1. Vil'chyns'ka, T. P. (2015). *Leksyko-semantychnyy povtor u memuarystytsi Ulasa Samchuka: do pytannya typolohiyi* // *Filolohichni nauky*. [Lexical-semantic repetition in the memoirs of Ulas Samchuk: the issue of typology] *Philological sciences*.
2. Volyans'ka, YU. YU. (2013). *Typolohiya povtoru v poetychnomu movlenni kintsya XX – pochatku XXI stolittya* [Typology of the repetition in the poetic speech of the late XX – early XXI century]. Donetsk.
3. Zaval'nyuk, I. YA. (2009). *Syntaksychni odyntsi v movi ukrayins'koyi presy pochatku XXI stolittya: funktsional'nyy i prahmalinhvistychnyy aspekty: monohrafiya* [Syntactic Units in the Language of the Ukrainian Press of the Twentieth Century: Functional and Pragmalinguistic Aspects: Monography] Vinnytsya: Nova knyha.
4. Kobzyev, M. V. (2014). *Leksychnyy povtor v anhliys'kyy i ukrayins'kyy movakh* [Lexical Repetition in the English and Ukrainian Languages]. Donetsk.
5. Nikolayenko, O. A. (2011). *Stylistychno navantazhennya synonymiv ta antonymiv v orators'komu dyskursi davn'oho rymu* [Stylistic load of synonyms and antonyms in the oratorical discourse of the ancient Rome]. Access mode: http://www.philology.kiev.ua/php/4/7/Studia_Linguistica_5_2/164_168.pdf
6. Svyatovets', V. F. (2011). *Slovyk tropiv i stylistychnykh fihur* [Dictionary of trails and stylistic figures] Kyiv: Akademiya, 176.
7. Fedoryachenko O. *Typy i funktsiyi povtoru v poetychnomu movlenni Mykoly Vinhranovs'koho* [Types and functions of the repetition in the poetry speech of Mykola Vihranovsky]. Access mode: <http://litmisto.org.ua/?p=19967>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Інна Горобець – аспірант кафедри української мови, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси: лексико-синтаксичний повтор у мові сучасної української преси.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Inna Horobets – postgraduate at the Department of Ukrainian language, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University.

Scientific interests: lexical syntactic repetition in the language of the modern Ukrainian press.

УДК 81'37

ОДОРАТИВНЕ СПРИЙНЯТТЯ У СТРУКТУРІ СЛОВНИКОВИХ ДЕФІНІЦІЙ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОЇ, РОСІЙСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ)

Аліна ЙОДЛОВСЬКА (Луцьк, Україна)

e-mail: Alino4ka02.03@ukr.net

ЙОДЛОВСЬКА Аліна. ОДОРАТИВНЕ СПРИЙНЯТТЯ У СТРУКТУРІ СЛОВНИКОВИХ ДЕФІНІЦІЙ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОЇ, РОСІЙСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ)

У статті на матеріалі словникових дефініцій української, російської та англійських мов розглянуто особливості опису лексики, що кодує результати одоративного сприйняття. Здійснено аналіз тлумачення одиниць тематичних груп «косметика, парфумерія» та «хімічні речовини» з доменом «запах». Показано, що лексеми з семантикою запаху важко піддаються словниковому опису. Встановлено відмінності представлення сприйняття запаху у тлумачних словниках.

Ключові слова: одоративне сприйняття, тематичні групи «косметика, парфумерія», «хімічні речовини», антропоцентризм, вербалізація.

YODLOVSKA Alina. ODORATIVE PERCEPTIONS IN THE STRUCTURE OF DICTIONARY DEFINITIONS (BASED ON THE MATERIAL OF UKRAINIAN, RUSSIAN AND ENGLISH LANGUAGES)

The article deals with the peculiarities of the transmission of the odorous perception, based on the material of the vocabulary definitions of Ukrainian, Russian and English languages. The smell is anthropocentric, since the specificity of the odorous perception is explained by the proximity of the object to a person as the subject of perception. It presents us with a large variety of feelings, which are characterized by a positive or negative affective-emotional background. Comparison of the items of thematic groups «Cosmetics, perfumery» and «Chemicals» with the «smell» domain is compared. The words from these thematic groups explode the sensory perception which is received through the perceptual channel of smell sensation. It is shown that tokens with semantics of smell are difficult to verbalize. Differences in the representation of smell perception in interpretative dictionaries are established. The analysis of vocabulary definitions has shown that a perceptual sign of smell can appear in different parts of the structure of definitions. They can be differential or probabilistic semes. In the situation of olfactory perception, the most significant for the subject is his impression of satisfaction or dissatisfaction. In addition to the evaluation of the smell (pleasant, unpleasant), the expression of the influence of odor on a person, the intensity of the smell or its absence is presented in the dictionary definitions. We have seen the limitations of the linguistic means used by a person when he describes the smell. In our opinion, the study of the odorous perception and its verbalization is important because of the anthropocentric orientation of modern linguistics.

Key words: odorous perception, thematic group «cosmetics, perfumery», «chemical substances», anthropocentrism, verbalization.

Постановка проблеми та її значення. Результати перцепції містять в собі інформацію про онтологію світу, отриману людиною за допомогою когнітивних механізмів свідомості. Для лінгвістики завжди було дуже важливим питання про способи і форми відбиття у мові особливостей навколишнього світу. Особливо актуальною постає проблема відбиття в лексичних одиницях усіх видів перцептивного сприйняття. Якщо брати до уваги загальні тенденції сучасних досліджень, то можна зауважити, що найменше уваги приділялося способам представлення одоративного сприйняття, тобто запахів. Це винятково складний феномен, який, на відміну від зорового сприйняття, не отримав у мовах вербальних засобів для свого маркування, має суб'єктивний характер і часто взагалі ігнорується.

Аналіз досліджень проблеми. Одоративна лексика та її специфіка були предметом дослідження у працях А. Житкова, Л. Лаєнко, І. Рузіна, О. Вайнштейн, О. Жирицької. Так, С. Рубенштейн стверджував, що з усіх видів відчуття жоден не пов'язаний так з емоційно-чуттєвою сферою, як сприйняття запаху. Майже все відчуття запаху має більш чи менш яскраво виражений характер приємного чи неприємного, викликаючи позитивну чи негативну емоційну реакцію. Нюх представляє нам велике різноманіття відчуттів, для яких характерний позитивний або негативний афективно-емоційний фон. Деякі люди особливо чутливі до впливу запахів, і чуттєвість багатьох в цьому настільки велика, що породила цілу галузь промисловості – парфумерію [2].

Сприйняття запаху складається не тільки з безпосередньо нюхових відчуттів, а й з емоцій, які спричинені певним запахом [1, с. 45].

Незважаючи на важливу роль, яку виконує нюх в нашому емоційно- сенсорному сприйнятті, з усіх людських чуттів йому приділяють найменше уваги.

Мета нашої статті – визначити способи представлення перцептивного компонента «запах» у словникових дефініціях лексики двох тематичних груп: «косметика, парфумерія» та «хімічні речовини».

Актуальність поставленої мети зумовлена необхідністю з'ясувати роль перцептивної ознаки запаху у семантичній структурі дефініцій тих лексем, що позначають назви парфумів, косметики та хімічних речовин. Джерельною базою дослідження слугували три тлумачні словники російської мови, академічний словник української мови та три словники англійської мови.

Актуальність роботи полягає у спробі комплексного опису важливого фрагменту мовної картини світу, пов'язаного зі сприйняттям запаху.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Запах як один із древніх видів чуття є антропоцентричним за своєю природою. Це дуже складний феномен, який наділений культурно-релевантним змістом. Оскільки запах антропоцентричний, специфіка одоричних прикметників пояснюється близькістю об'єкта, який має запах, до людини як суб'єкта ситуації сприйняття запаху. Всі запахи є емоційно-забарвленими, ситуація їх сприйняття завжди оцінна. Саме запахи пробуджують емоціональну пам'ять та викликають асоціативно-емоціональний ряд у носія мови.

Ми проаналізували тлумачення назв деяких парфумерних засобів (*парфуми, одеколон*), ароматизованих косметичних засобів (*крем, помада, лак, шампунь, бальзам, гель, лосьйон* та

ін.) та дефініції хімічних речовин (*азот, фтор, хлороформ, сірковуглець, гелій, хлор* та ін.) у різних мовах. Всі названі лексеми позначають об'єкти, наділені виразним запахом.

Розглянемо представлення запаху в дефініціях слів різних тематичних групах. Запах виступає в якості важливої характеристики лексем тематичної групи «косметика та парфумерія».

Парфумерія та косметика – це ті сфери, з якими носій мови пов'язує основне представлення про запахи. Проте словники фіксують компонент «запах» далеко не у всіх одиниць з цієї сфери.

Аналіз словникових дефініцій показав, що ознака запаху може з'являтися у різних частинах структури дефініцій. У більшості випадків перцептивна ознака запаху в значенні одоративів вводиться як диференційна сема, наприклад, *одеколон* – спирто-водный раствор душистых эфирных масел, являющийся гигиеническим и освежающим средством (БАС, т. 8, с. 662); спирто-водный раствор душистых веществ, употребляемый как парфюмерное средство (МАС, т. 2, с. 591), гигиеническое и освежающее средство – спиртовой раствор душистых веществ (ОШ, с. 1106); *cologne* – a perfumed liquid or solid made of fragrant essential oils and alcohol (CD); a perfumed toilet water made of alcohol and aromatic oils (WD); a liquid that smells slightly of flowers or plants, that you put on your neck or wrists (LD).

У деяких випадках ознака запаху функціонує як ймовірнісна сема, наприклад, *пудра* – дрібний і м'який, перев. пахучий, порошок, що наноситься на шкіру як гігієнічний та косметичний засіб (раніше наносився також на волосся, перуки) (СУМ, т. 8, с. 385); мелкий, обычно душистый порошок из крахмала и других веществ, употребляемый для нанесения на кожу (как косметическое или гигиеническое средство) (БАС, т. 11, с. 1661); очень мелкий и мягкий, большей частью душистый, порошок, употребляемый с гигиенической и косметической целью (МАС, т. 3, с. 556).

В ситуації ольфакторного сприйняття найбільш суттєвим для суб'єкта є його враження задоволення чи незадоволення, оскільки його не цікавить запах сам по собі. Таким чином, запах є прототипом гедоністичності. Позитивна оцінка в семантиці всіх одоративів представлена гедонізмами: *ароматный, ароматический, пряный, душистый, пахучий, запашиный, fragrant, pleasant-smelling*, наприклад: *духи* – спиртовой раствор ароматических веществ (БАС, т. 3, с. 1183); парфюмерное средство – ароматическая жидкость на спиртовом растворе (ОШ, с. 436); спиртовой розчин запашних речовин, що вживається як парфюмерний засіб (СУМ, т. 2, с. 444); *perfume* – a pleasant-smelling liquid which women put on their skin to make themselves smell nice (CD); a substance producing a fragrant or pleasing odor; esp., a volatile oil, as that extracted from flowers, or a substance like this prepared synthetically (WD); a liquid with a strong pleasant smell that women put on their skin or clothing to make themselves smell nice (LD).

В дефініціях тематичної групи «косметика, парфумерія» представлені власне інтрамодальні суб'єктивні атрибути для модусу запаху, які є чисто оціночними (аксеологічними). В структурі усіх визначень перцептивна ознака запаху наявна лише з оцінкою «плюс», наприклад: *бальзам* – полужидкий состав израстительных смол, растворенных в эфирных маслах, с примесью ароматических соединений (употр. в парфюмерии как ароматическоеи лечебное средство) (БАС, т. 1, с. 261); душистая настойка или мазь (МАС, т. 1, с. 59); густое ароматическое вещество, содержащее эфирные масла и растворенные в них смолы (ОШ, с. 57); *balsam* – a sweet-smelling oil that is obtained from certain trees or bushes and used to make medicines and perfumes (CD); *помада* – душистая косметическая мазь (БАС, т. 10, с. 1154), (МАС, т. 3, с. 279); косметическое средство – душистая мазь (ОШ, с. 1384); запашна косметична мазь, що є сумішшю жиру з ароматизованими речовинами (СУМ, т. 7, с. 111); *шампунь* – мыльная душистая жидкость или порошок для мытья головы (БАС, т. 17, с. 1261), (МАС, т. 4, с. 700); мильна запашна рідина, порошок тощо для миття голови (СУМ, т. 11, с. 403).

Дослідивши тематичну групу «косметика, парфумерія», ми побачили обмеженість мовних засобів, які використовують лексикографи при описі запаху. Однією з основних

причин є винятково чуттєва природа запаху, яка практично не дозволяє передавати його за допомогою мовних одиниць.

На відміну від дефініцій косметики та парфумерії, словникові дефініції, які описують хімічні речовини, містять достатньо детальну якісну характеристику запаху. Проаналізувавши дефініції хімічних речовин, ми виявили, що модус запаху експлікується в наступних групах: гази (*азот, ацетилен, гелій, аміак, водень, аргон, хлор, фтор, неон, ціан, фосген*), рідини (*бензол, метиловий спирт, ефірна олія, хлороформ, сірковуглець, оцтова кислота, хлоропикрин, формалін, нашатирний спирт*), кристалічні речовини (*камфора, ментол, йодоформ*) та деякі інші.

Модус запаху вводиться в дефініції тематичної групи «хімічні речовини» такими лексемами:

1) *без запаху, без запаха, odourless, no smell*, наприклад, *аргон* – не имеющий цвета и запаха (БАС, т. 1, с. 177), (МАС, т. 1, с. 44), (ОШ, с. 38); *безбарвний, без запаху* (СУМ, т. 1, с. 57); *argon – odourless element* (CD, MWD, LD); *кислород* – без запаха (БАС, т. 5, с. 970), (МАС, т.2,с.51), (СУМ, т. 4, с.153); *oxygen – odourless gas* (CD, MWD, LD); *азот* — без цвета, запаха (БАС, т. 1, с. 65), (МАС, т. 1, с. 27), (ОШ, с. 17), (СУМ, т. 1, с. 24), *nitrogen – odourless* (CD, MWD) *has no smell* (LD), *гелій* — не имеющий запаха (БАС, т. 3, с. 60), (МАС, т. 1, с. 304), (ОШ, с. 294), *гелій* – без запаху (СУМ, т. 2, с. 47), *helium – has no smell* (CD) *odourless* (MWD), *неон* – без запаха (МАС, т. 2, с. 459); без запаху (СУМ, т. 5, с. 348); *neon – odourless* (CD MWD);

2) прикметниками з семантикою суб'єктивної оцінки: *неприємний запах, неприятный запах, unpleasant odor, bad smell, пріємний, приятный*, наприклад: *ацетилен* – бесцветный горючий ядовитый газ с неприятным запахом (МАС, т. 1, с. 53), имеющий неприятный запах (БАС, т. 1, с. 228), *безбарвний отруйний газ з неприємним запахом* (СУМ, т. 1, с. 74); *сероуглерод* – бесцветная, легко воспламеняющаяся ядовитая жидкость, с неприятным запахом (БАС, т. 13, с. 711), (МАС, т. 4, с. 83), с неприятным эфирным запахом (ОШ, с. 1789); *сірковуглець* – з неприємним запахом (СУМ, т. 9, с. 231); *эфірне масло* – летучая маслянистая жидкость с приятным запахом (БАС, т. 17, с. 1958), (МАС, т. 4, с. 772), *ефірна олія* – летка масляниста рідина з приємним запахом (СУМ, т. 2, с. 493), *bromide* – has an unpleasant odor (MWD);

3) прикметниками з семантикою загальної характеристики запаху: *своєрідний, своеобразный, с характерным запахом*, наприклад: *бензол* – бесцветная летучая огнеопасная жидкость со своеобразным запахом (МАС, т. 1, с. 79), *горюча рідина із своєрідним запахом* (СУМ, т. 1, с. 157); *камфора* – бесцветное кристаллическое вещество с сильным характерным запахом (БАС, т. 5, с. 738), (МАС, т. 2, с. 34); *хлороформ* – летучая жидкость, содержащая хлор, с характерным запахом (БАС, т. 17, с. 222), з характерним запахом рідина (СУМ, т. 11, с. 88);

4) прикметниками з семантикою інтенсивності запаху: *різкий, резкий, strong, sharp*, наприклад: *essential oil* – an oil from a plant that has a strong smell (LD), *нашатирний спирт* – водный раствор аммиака, прозрачная летучая жидкость с острым запахом (БАС, т. 7, с. 774), (МАС, т. 2, с. 417); *chlorine* – a strong-smelling gas (CD) having disagreeable odor (MWD) with a strong smell (LD); *камфора* – сильно пахнущее вещество (ОШ, с. 641), *пахуча речовина* (СУМ, т. 4, с. 85); *saproph* – a strong smelling substance (CD), a strong characteristic odor (MWD), with a strong smell (LD).

Найчастіше інтенсивність запаху у словниках російської та української мов представлена лексемою *різкий (різкий)*, яка має значення проявляючийся с большой силой, остротой (ОШ, с. 1688), наприклад: *уксусная кислота* – органическое вещество, представляющее собой бесцветную жидкость с характерным резким запахом (МАС, т. 4, с. 484), (БАС, т. 16, с. 515), (ОШ, с. 2086), з характерним різким запахом (СУМ, т. 5, с. 829); *хлорпикрин* – бесцветная тяжелая жидкость с резким запахом (БАС, т. 17, с. 223), (МАС, т. 4, с. 607), з різким запахом (СУМ, т. 11, с. 88); *бром* – з різким запахом (СУМ, т. 1, с. 238); *йодоформ* – препарат йода кристаллический порошок желтого цвета с резким запахом, используемый в медицине как антисептическое средство (МАС, т. 1, с. 696), з різким

специфічним запахом (СУМ, т. 4, с. 62); *фтор* – с резким запахом (МАС, т. 4, с. 585), з різким запахом (СУМ, т. 10, с. 648).

5) прикметниками з семантикою прототипового запаху, наприклад: *фосген* – ядовитый бесцветный газ с запахом гнилого сена, поражающий органы дыхания (БАС, т. 16, с. 1521), с запахом прелого сена (МАС, т. 4, с. 579), що має запах прілого сіна (СУМ, т. 10, с. 629), *phosgene* – an odour resembling that of new-mown hay (CD); *циан* – бесцветный ядовитый газ, с горьким запахом (БАС, т. 17, с. 676), (МАС, т. 4, с. 644), ядовитый газ с запахом горького миндаля (ОШ, с. 2198), *суаноген* – flammable gas with an almond like odour (CD), *ментол* – прозрачное кристаллическое вещество с сильным мятным запахом (БАС, т. 6, с. 836), (МАС, т. 2, с. 251), з сильним мятним запахом (СУМ, т. 4, с. 672), *menthol* – a substance that smells and tastes of mint (CD), *метиловый спирт* – бесцветная жидкость с запахом, подобным запаху этилового спирта, сильный яд (МАС, т. 2, с. 260);

6) прикметниками з семантикою впливу запаху на людину: *формалин* – бесцветная жидкость с резким удушливым запахом (МАС, т. 4, с. 576), с острым запахом (ОШ, с. 2149), рідина з різким подразнюючим запахом (СУМ, т. 10, с. 620); *фосген* – ядовитый бесцветный газ, поражающий органы дыхания (БАС, т. 16, с. 1521), *аммиак* – с резким неприятным запахом (МАС, т. 1, с. 35), бесцветный газ с едким запахом (ОШ, с. 27), безбарвний газ з різким запахом (СУМ, т. 1, с. 39); *аммония* – a colourless liquid or gas with a strong, sharp smell (CD), a clear liquid with a strong bad smell (LD), *хлор* – с резким запахом (ОШ, с. 2170), (МАС, т. 4, с. 606), з різким задушливим запахом (СУМ, т. 11, с. 86), остро пахнущий (БАС, т. 17, с. 218).

Негативний вплив хімічних речовин на людину часто представлений в дефініціях лексемою *ідкий* (*ідкий*). Цей прикметник у словнику російської мови тлумачиться таким чином: 1. Разъедающий химически. 2. Резкий, вызывающий раздражение, боль. (ОШ, с. 445). Наприклад: *аммиак* – бесцветный газ с едким неприятным запахом (БАС, т. 1, с. 117), бесцветный газ с едким запахом (ОШ, с. 27), *бром* – жидкость с едким запахом (БАС, т. 1, с. 636), *фтор* – химический элемент – ядовитый газ с едким запахом (БАС, т. 16, с. 1580), (ОШ, с. 2154).

У деяких випадках запах наділяється смаковими ознаками, наприклад, *хлороформ* – с резким сладковатым запахом (МАС, т. 4, с. 607), со сладковатым запахом (ОШ, с. 2170), *chloroform* – a colourless liquid with a strong sweet smell (CD), *iodoform* – with a penetrating sweet odour (CD).

Таким чином, в словникових дефініціях тематичної групи «хімічні речовини» представлена не тільки оцінка запаху (приємний чи неприємний), а й вплив запаху на людину, інтенсивність запаху або його відсутність.

Висновки та перспективи дослідження. Загальний аналіз дефініцій об'єктів, що відносяться до групи «хімічні речовини» та «косметика, парфумерія», дозволяє нам відзначити специфіку їх опису у словникових статтях. По-перше, більше уваги надано опису запаху у дефініціях хімічних речовин. В структурі таких дефініцій експлікується якість запаху, вплив запаху на людину, інтенсивність запаху. По-друге, оскільки запах є прототипом гедоністичності, в дефініціях тематичної групи «косметика, парфуми» представлено оцінні параметри. Домен «запах» є вагомим чуттєвим компонентом значення лексем проаналізованих тематичних груп, він важливий тому, що допомагає носіям мови правильно ідентифікувати описані об'єкти. Опис лексики з семантикою запаху є важливою лексикографічною проблемою, оскільки запах важко піддається вербалізації; в мові здебільшого відсутні спеціальні засоби на позначення цього феномену.

Перспективи подальших досліджень пов'язуємо з докладним аналізом інших груп антропоцентричної лексики, яка корелює з перцептивним сприйняттям людини, особливо смаком і звуками.

БІБЛОГРАФІЯ

1. Ароматы и запахи в культуре. Изд. 2-е, испр. Книга 1 / Сост. О.Б. Вайнштейн. – М.: Новое литературное обозрение, 2010. – 616 с.
2. Рубенштейн С.Л. Основы общей психологии. – Санкт-Петербург : Питер, 2002. – 720 с.

ЛЕКСИКОГРАФІЧНІ ДЖЕРЕЛА

ОШ – Ожегов С. И., Шведова Н. Ю. Толковый словарь русского языка / Российская АН; Российский фонд культуры. Москва : АЗЪ, 1994.

СУМ – Словник української мови : в 11 т. Київ : Наукова думка, 1970–1980.

МАС – Словарь русского языка : в 4 т. / под ред. А. П. Евгеньевой. Москва: Русский язык, 1985–1988.

БАС – Словарь современного русского литературного языка : в 17 т. / Ленинград : Изд-во Академии наук СССР, 1950–1965.

CD – Collins English Dictionary. [Electronic resource] URL : <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english> (accessed on January 2, 2019). Title from the screen.

MWD – Merriam-Webster's Learner's Dictionary. [Electronic resource] URL : <http://www.learnersdictionary.com> (accessed on January 2, 2019). Title from the screen.

LD – The Longman Dictionary of Contemporary English [Electronic recourse] URL : <http://www.ldoceonline.com/> (accessed on January 2, 2019). Title from the screen.

REFERENCES

1. Rubenshtejn, S. L. (2002). *Osnovy obshchey psikhologii* [Basics of General Psychology]. Sankt-Peterburg.

2. Vainshtein, O. B. (2010). *Aromaty i zapahi v kulture* [Aromas and smells in the culture]. Moscow.

LEXICOGRAPHICAL REFERENCES

OSH – Ozhegov, S. I., Shvedova N. YU (1994). *Slovar russkogo yazyka* [Russian dictionary]. Moscow: Rossijskaya AN; Rossijskij fond kultury.

SUM – Slovyk ukraïnskoi movy (1970-1980). [Dictionary of the Ukrainian language]. Kyiv : Naukova dumka.

MAS – Slovar russkogo yazyka. (1985–1988). V chetyrekh tomah / pod red. A. P. Evgen'evoj. [Russian dictionary]. Moscow: Russkij yazyk.

BAS – Slovar sovremennogo russkogo literaturnogo yazyka: V 17 t. (1950-1965). [Dictionary of modern Russian literary language:]. Moscow – Leningrad: Izd-vo Akademii nauk SSSR.

CD – Collins English Dictionary. Retrieved from <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english> (accessed on January 2, 2019) Title from the screen.

MWD – Merriam-Webster's Learner's Dictionary. Retrieved from <http://www.learnersdictionary.com> (accessed on January 2, 2019). Title from the screen.

LD – The Longman Dictionary of Contemporary English. Retrieved from <http://www.ldoceonline.com/> (accessed on January 2, 2019). Title from the screen.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Аліна Йодловська – аспірант кафедри української мови Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

Наукові інтереси: лексикографія, лексична семантика, психолінгвістика.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Alina Yodlovska – post-graduate student of the Ukrainian language department of the Lesia Ukrainka Eastern European National University.

Scientific interests: lexicography, lexical semantics, psycholinguistics.

УДК 811.111'42 (043.3)

**ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ МОДАЛЬНОСТІ В
АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ МОНОГРАФІЯХ
З ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

Ірина КОЗУБСЬКА (Київ, Україна)

e-mail: kozubskair@gmail.com

КОЗУБСЬКА Ірина. ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ МОДАЛЬНОСТІ В АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ МОНОГРАФІЯХ З ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Статтю присвячено дослідженню модальності англійськомовних монографій з інформаційних технологій, зокрема засобів її вираження у цих текстах. Встановлено, що для текстів англійськомовних монографій з інформаційних технологій характерними є об'єктивна та суб'єктивна модальності, що виражаються різноманітними засобами на лексичному, синтаксичному та текстовому рівнях.

Ключові слова: модальність, об'єктивна модальність, суб'єктивна модальність, модальні дієслова, монографія.

KOZUBSKA Iryna. MEANS OF EXPRESSING MODALITY IN ENGLISH-LANGUAGE MONOGRAPHS ON INFORMATION TECHNOLOGIES

The article deals with the modality of English-language monographs on Information Technologies, in particular means of its expressing in these texts. The scope of the study includes clarification of the concept of modality, representation of different classifications of this category, analysis of linguistic means of expressing modality in scientific monographs. For English-language monographs on Information Technologies subjective and objective modalities are characteristic. Objective modality expresses the relation of reported information to reality in terms of reality and unreality. Subjective modality is the expression of the author's attitude to the reported information (certainty/uncertainty, agreement/ disagreement, assessment). Both objective and subjective modality is manifested in the texts of scientific monographs on three main levels: lexical, syntactic, and textual. At lexical level there is a wide range of means of expressing modality in monographs. They include: modal verbs, modal words, forms of the verb, adverbs, constructions with adjectives. Among them the most common are modal verbs which are used for expressing different functions in monographs: can, will for